

The correlation analysis was made for the dynamics of farmland areas for the period 1990-2011 and areas of selective sanitary felling in adjacent forests. The results suggest that in the Seredyna-Buda administrative district (State Enterprise "Seredyno-Budske Forest Economy") the change of area of farmlands with groundwater levels of 0.75-1.25 m promotes direct change in sanitary felling areas in the 3rd-5th year after the event.

Relationships between changes in the area of lands with ground-water level of 0.5-0.75 m and volumes of selective sanitary felling are inverse, with a maximum in the fourth year. In the Konotop administrative district (State Enterprise "Konotopske Forest Economy"), health conditions of the stands improve and volumes of selective sanitary felling reduce when the land area with the level of ground-water occurrence of 1.25-1.5 increases, and vice versa: planting health conditions deteriorate in 2-3 years after the area of land with high ground-water level increases.

Keywords: *drainage melioration, ground-water, sanitary felling.*

УДК 630*232

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕКРЕАЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОПАРКОВИХ МАСИВІВ М. КИЄВА

Е. А. ФЕДУРУК, аспірантка*

І. В. ІВАНЮК, кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: fiedoruk2013@mail.ru

Анотація. На основі лісівничо-таксаційних та ландшафтних показників було проаналізовано сучасний стан лісопарків м. Києва, а саме Дарницького, Конча-Заспівського та Святошинського і зон відпочинку в них. Визначено фітосанітарний та естетичний стан лісопаркових насаджень, особливості використання територій зон рекреації та визначено ступінь їхньої дигресії. Проаналізовано перспективу розвитку та організації ведення господарства в рекреаційних зонах та лісопарках у цілому згідно з новими потребами населення, котрі диктуються посиленням процесів урбанізації в м. Києві. Розроблено рекомендації щодо подальшої перспективи використання лісопаркових масивів та шляхи їх збереження.

Ключові слова: лісопарк, естетична оцінка, ступінь дигресії, функціональне зонування, рекреаційне навантаження, урбанізація.

Лісопарки зеленої зони м. Києва виконують увесь спектр функцій, притаманних їм, а саме – рекреаційні, оздоровчі, санітарно-гігієнічні та ґрунтозахисні. Завдяки охопленню значних територій, різних за типом

* Науковий керівник – кандидат сільськогосподарських наук, доцент І. В. Іванюк.

лісорослинних умов, з різновидовим складом та неоднорідною повнотою насаджень є всі передумови до створення різноманітних ландшафтів для лісової рекреації. Проте, незважаючи на значний природний потенціал, реальна рекреаційна придатність є невисокою.

Сучасний санітарний та естетичний стан насаджень, благоустрій території та її функціональне зонування не повною мірою відповідають потребам лісової рекреації. Для подальшої розробки рекомендацій щодо поліпшення рекреаційно-оздоровчих властивостей лісопарків м. Києва необхідно, насамперед, провести детальний аналіз наявного стану насаджень і методів господарювання, котрі проводилися на них.

Мета дослідження – аналіз існуючого стану лісопаркових насаджень м. Києва та встановлення перспективи їх рекреаційного використання.

Об'єкти дослідження: зони відпочинку на землях КП «Дарницьке ЛПГ», КП «Святошинське ЛПГ» та КП «ЛПГ «Конча-Заспа» м. Києва.

Матеріали і методика дослідження – аналіз лісівничо-таксаційних та ландшафтних показників лісостанів.

Результати дослідження. За результатами аналізу таксаційного опису та відомостей поквартальних підсумків проектів організації та розвитку лісового господарства КП «Дарницьке ЛПГ», КП «Святошинське ЛПГ» та КП «ЛПГ «Конча-Заспа» м. Києва було встановлено основні показники, котрі в загальному характеризують зони відпочинку по кожному з комунальних підприємств.

Середня естетична оцінка за зонами відпочинку КП «Дарницьке ЛПГ» становить 2 клас. Середня рекреаційна оцінка висока. Більшість території представлена закритими просторами – деревостанами горизонтальної зімкнутості. Серед порід переважає сосна звичайна середньовікової, стиглої та перестійної груп віку. Насадження переважають I та I^a класів бонітету. Середня повнота за насадженнями становить 0,65. Тип лісу в основному представлений С₂ГДС. Підріст присутній на всіх зонах відпочинку, проте лише на периферійній частині, де рекреаційне навантаження значно менше.

З 14 обстежених зон відпочинку у трьох насадження були сильно пошкоджені, виявлено ураження сосною губкою 50 %. Зона відпочинку «Калинівська» має мінусові насадження. У двох зонах ступінь пошкодження середній. Під час натурного огляду зон відпочинку було виявлено поодинокі прояви таких хвороб, як чорна плямистість листків клену, відьмина мітла хвойних.

На всіх зонах відпочинку здійснено благоустрій території, проте він не задовольняє потреби населення повною мірою. Є малі архітектурні форми (МАФ), здебільшого столи, лави та стільці. Існує проблема пошкодження МАФ відпочивальниками. Зона відпочинку «Придорожня» наразі не обслуговується ЛПГ через самовільну організацію на її території стихійної торгівлі. Зону відпочинку «Зелена галявина» облаштовано укриттям від негоди, обладнано місце для відпочинку, однак частину цієї території захопили приватні особи. Заплановано ліквідувати зону

відпочинку на території меморіалу «Пам'яті загиблих у ВВВ» у зв'язку зі скаргами населення та надати їй значення історичної пам'ятки.

На території зон відпочинку проводили такі господарські заходи: створення лісових культур; очищення площі від сміття; вибіркове санітарне рубання; обрізування гілок і сучків; внесення добрив; прохідне рубання [2].

Середня естетична оцінка за зонами відпочинку КП «ЛПГ «Конча-Заспа» становить 2 клас. Загальна рекреаційна оцінка середня. Територія представлена закритими просторами – деревостанами горизонтальної зімкнутості. Серед пород переважає сосна звичайна середньовікової групи віку та береза повисла. Насадження переважають I та I^a класів бонітету. Середня повнота за насадженнями становить 0,70. Тип лісу в основному представлений В₂ДС. Підріст є на всіх зонах відпочинку.

Із шести досліджених зон відпочинку не було виявлено ураження збудниками хвороб. Зона відпочинку «Ласкаво просимо» має слабку ступінь пошкодження насаджень сніголамом 10 %. Наявне захаращення території. В зоні відпочинку «Березовий гай» переважають сухостійні дерева. Проте через високе рекреаційне навантаження та брак необхідних господарських заходів, дві зони відпочинку, а саме «Лісова криниця» та «Березовий гай», мають низьку рекреаційну оцінку.

Благоустрій території наявний на всіх зонах відпочинку, проте лише «Привітна» повною мірою відповідає сучасним нормам і потребам. На всіх зонах є лави, стільці та столи, більшість з них забезпечені укриттям від негоди. Наявна проблема пошкодження МАФ відпочивальниками.

На території зон відпочинку проводили такі господарські заходи: очищення площі від сміття та вибіркове санітарне рубання [4].

Середня естетична оцінка за зонами відпочинку КП «Святошинське ЛПГ» становить 2 клас. Середня рекреаційна оцінка висока. Більшість території представлена закритими просторами – деревостанами горизонтальної зімкнутості та напіввідкритими просторами з рівномірним розміщенням дерев. Серед порід переважає сосна звичайна та дуб звичайний середньовікової, стиглої та перестійної груп віку. Насадження переважають I класу бонітету. Середня повнота за насадженнями становить 0,60. Тип лісу в основному представлений С₂ГДС. Підріст наявний не на всіх зонах відпочинку.

Із 5 обстежених зон відпочинку в двох із них насадження були сильного ступеня пошкодження, виявлено ураження хворобами лісу, сосною губкою – 50 %. В одній зоні ступінь пошкодження насаджень механічним шляхом середній. Під час натурного огляду зон відпочинку було виявлено поодинокі прояви таких хвороб, як чорна плямистість листків клену, відьмина мітла листяних дерев та поперечний рак. Досить значної шкоди завдає місцеве населення, котре використовує деревину у власних цілях. Проводять несанкціоноване вирубування дерев.

На сьогодні з 16 зареєстрованих зон відпочинку реально функціонують лише п'ять. Три з них облаштовані МАФами для відпочинку, проте вони перебувають у незадовільному стані. В двох зонах було

проведено облаштування зон відпочинку, встановлено лави, столи, стільці, альтанки, але на сьогодні їх знищили відпочивальники. Територія лісопарку КП «Святошинське ЛПГ» характеризується спонтанним утворенням тимчасових зон відпочинку. Рекреаційне навантаження взагалі не розподілене по території, що дуже негативно впливає на загальний фітосанітарний стан насаджень [3].

У зв'язку з посиленням процесів урбанізації на території лісопаркових масивів необхідно розглянути нові підходи щодо організації цих територій. У вирішенні цього питання зелені насадження, зокрема, міські і приміські ліси, є центральною ланкою. Стратегічним напрямом розвитку озелених і ландшафтно-рекреаційних територій міста є необхідність збереження унікального природно-ландшафтного комплексу міста, рекреаційних територій і об'єктів природно-заповідного фонду, необхідність підвищення забезпеченості населення озеленими територіями загального користування шляхом створення нових парків, скверів, бульварів, поліпшення рекреаційного потенціалу наявних природно-ландшафтних територій, природних ландшафтів, їх благоустрій та належний догляд за насадженнями [1].

Метою розвитку рекреаційної сфери є досягнення європейського рівня якості місцевих рекреаційних ресурсів і послуг, ствердження на міжнародному ринку рекреаційних послуг у м. Києві, нарощування обсягу доходів суб'єктів господарювання і міського бюджету від туристсько-екскурсійної та санаторно-курортної діяльності [1].

Згідно з новим генеральним планом м. Києва гостро постає питання про відведення певних територій лісопаркових насаджень для прокладання транспортних магістралей та інженерних комунікацій і споруд, що проектуються, а також переведення частини лісопаркових насаджень та упорядкованих зон відпочинку в буферні парки на ділянках активного рекреаційного використання поблизу житлових масивів. Оскільки ці процеси є неминучими, постає проблема максимального захисту та підвищення рекреаційно-оздоровчих функцій наявних зон відпочинку [1].

Обґрунтування стратегії озеленення міста й утримання зелених насаджень вимагає отримання достовірної, адекватної і систематизованої інформації про динамічні процеси, що відбуваються в лісі під впливом численних антропогенних факторів міського середовища, а також враховуючи складність структури мегаполісу, багатоваріантність антропогенних факторів і складний механізм їх впливу на якість середовища, сьогодні особливої актуальності набуває розробка комплексної загальноміської екологічної програми «Моніторинг стану зелених насаджень м. Києва» [6; 7]. Для подальшої розробки науково-обґрунтованих рекомендацій про створення та догляд за зеленими насадженнями доцільною буде розробка єдиної інформаційно-довідково-аналітичної електронної системи, в котрій зберігалися б дані за всі роки моніторингових досліджень [5].

Висновки і перспективи. В умовах таких глобальних процесів, як урбанізація та зміна навколишнього середовища, роль лісів зелених зон міст невпинно зростає. Ліси зелених зон мають низку особливостей: поліфункціональність, різноманітність, складна динаміка, порівняно низька стійкість. Ці характеристики значною мірою визначають стратегію ведення господарства в них. На сьогодні існує ряд проблем, котрі наявні в лісопарках м. Києва, а саме: неправильне ведення господарства на території лісопарків, брак чіткого функціонального зонування, що призводить до нерівномірного рекреаційного навантаження по всій території, котре, як наслідок, призводить до високого рівня дигресії певних ділянок, та недосконалість єдиної інформаційно-довідково-аналітичної електронної системи зелених насаджень. Якщо не буде вирішено ці проблеми, перспектива збереження приміських лісів м. Києва є досить низькою.

Список використаних джерел

1. Генеральний план м. Києва на період до 2020 р. Основні положення / виконавчий орган Київської міської ради (Київська міська державна адміністрація), КО «Інститут генерального плану м. Києва». – К., 2011. – 106 с.
2. Проект організації та розвитку лісового господарства КП «Дарницьке ЛПГ» Київської обл. Таксаційний опис, відомості поквартальних підсумків. – Ірпінь, 2010. – 207 с.
3. Проект організації та розвитку лісового господарства КП «Святошинське ЛПГ» Київської міської державної адміністрації. Таксаційний опис, відомості поквартальних підсумків. – Ірпінь, 2010. – 204 с.
4. Проект організації та розвитку лісового господарства КП ЛПГ «Конча-Заспа» м. Київ. Таксаційний опис, відомості поквартальних підсумків. – Ірпінь, 2010. – 202 с.
5. Стан зелених насаджень в м. Києві (аналітичний огляд науково-технічних робіт, виконаних в 1997–2007 рр. на замовлення Київської міської державної адміністрації) / упорядники М. І. Шумик, С. П. Машковська, В. А. Трокоз, Ф. М. Левон, В. М. Остап'юк, Т. В. Мельничук. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – 200 с.
6. Шумик М. І. Розроблення програми «Екологічний моніторинг зелених насаджень у м. Київ» / М. І. Шумик, С. П. Машковська // Значення та перспективи стаціонарних досліджень для збереження біорізноманіття : матеріали міжнародної наук. конф., присвяченої 50-річчю функціонування високогірного біологічного стаціонару «Пожижевська» (Львів–Пожижевська, 23–27 вересня 2008 р.) – Львів, 2008. – 452 с.
7. Шумик Н. И. Проблемы и состояние озеленения г. Киева (по данным научно-технических работ 1997–2007 гг.) / Н. И. Шумик, С. П. Машковская, Н. В. Рудь // Материалы XII Международной научно-практической конференции «Проблемы озеленения крупных городов»

(10–11 февраля 2009 г., Москва) / под общ. ред. Х. Г. Якубова. – М. : ОП ВВЦ «Цветоводство и озеленение», 2009. – 87 с.

References

1. Heneralnyi plan m. Kyieva na period do 2020 r. Osnovni polozhennia. Vykonavchyi orhan Kyivskoi miskoi rady (Kyivska miska derzhavna administratsiia), KO "Instytut heneralnoho planu m. Kyieva" (2011) [General Plan. Kyiv for the period up to 2020. Substantive provisions], Kyiv, 106.
2. Proekt orhanizatsii ta rozvytku lisovoho hospodarstva KP "Darnytske LPH" Kyivskoi obl. Taksatsiinyi opys, vidomosti pokvartalnykh pidsumkiv [Project organization and Forest Development CO "Darnytskyi LPG" Kiev region. Estimated description quarterly results information] (2010). Irpin', 207.
3. Proekt orhanizatsii ta rozvytku lisovoho hospodarstva KP "Sviatoshynske LPH" Kyivskoi miskoi derzhavnoi administratsii. Taksatsiinyi opys, vidomosti pokvartalnykh pidsumkiv [Project organization and Forest Development CO "Sviatoshynske LPH" Kiev region. Estimated description quarterly results information] (2010). Irpin', 204.
4. Proekt orhanizatsii ta rozvytku lisovoho hospodarstva KP LPH "Koncha-Zaspa" m. Kyiv. Taksatsiinyi opys, vidomosti pokvartalnykh pidsumkiv [Project organization and Forest Development CO "Koncha-Zaspa" Kiev. Estimated description quarterly results information] (2010). Irpin', 202.
5. Shumyk, M. I., Mashkovska, S. P., Trokoz, V. A., Levon, F. M., Ostapiuk, V. M., Melnychuk, T. V. (eds.) (2009). Stan zelenykh nasadzhen v m. Kyievi (analytychnyi ohliad naukovo-tekhnichnykh robot, vykonanykh v 1997–2007 rr. na zamovlennia Kyivskoi miskoi derzhavnoi administratsii) [Status of green space in the city. Kyiv (analytical review of the scientific and technical work performed in 1997–2007 by order of the Kyiv City State Administration)]. Kyiv: Publishing and printing center "Kyiv University", 200.
6. Shumyk, M. I., Mashkovska, S. P. (2008). Rozroblennia prohramy "Ekolohichni monitorynh zelenykh nasadzhen u m. Kyiv". Znachennia ta perspektyvy statsionarnykh doslidzhen dlia zberezhennia bioriznomanittia [The development program "Ecological monitoring of green space in the city Kyiv". Fixed value and prospects of research for biodiversity]. Proceedings of the International science. Conf., dedicated to the 50th anniversary of the high-functioning biological station "Pozhyzhevsk". Lviv: Lviv–Pozhyzhevsk, 452.
7. Shumik, N. I., Mashkovskaya, S. P., Rud, N. V. (2009). Problemy i sostoyanie ozeleneniya g. Kieva (po dannym nauchno-tekhnicheskikh robot 1997 – 2007 gg.) [Problems and condition of gardening in Kiev (according to scientific and technical works 1997–2007).] Proceedings of the XII International Scientific and Practical Conference "Problems of greening large cities" (Russia, Moskow, 10–11 fevralya 2009, pod obshch. red. Kh.G. Yakubova). Moscow, 87.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РЕКРЕАЦИОННОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЛЕСОПАРКОВЫХ МАССИВОВ Г. КИЕВА

Е. А. Федорук, И. В. Иванюк

Аннотация. На основе лесоводственно-таксационных и ландшафтных показателей было проанализировано современное состояние лесопарков г. Киева, а именно Дарницкого, Конча-Засповского и Святошинского и зон отдыха в них. Определены фитосанитарное и эстетическое состояние лесопарковых насаждений, особенности использования территорий зон рекреации и определена степень их дигрессии. Проанализированы перспективы развития и организации ведения хозяйства в рекреационных зонах и лесопарках в целом согласно новым потребностям населения, которые диктуются усилением процессов урбанизации в г. Киеве. Разработаны рекомендации по дальнейшей перспективе использования лесопарковых массивов и пути их сохранения.

Ключевые слова: лесопарк, эстетическая оценка, степень дигрессии, функциональное зонирование, рекреационная нагрузка, урбанизация.

MODERN STATUS AND PROSPECTS OF RECREATIONAL USES OF FOREST PARK OF KIEV

E. Fedoruk, I. Ivanyuk

Abstract. Basing on forestry-estimated and landscape metrics we analyzed the current state of parks in Kyiv, namely Darnytsky, Concha Zaspas and Sviatoshynsky parks, as well as their recreation areas. We defined the aesthetic and phytosanitary state of forest park plantings, especially the use of recreational areas lands and determined the degree of their digression. We analyzed the future development of farming in recreation areas and woodlands in general, according to the new needs of the population, dictated by the strengthening of urbanization in Kiev city. We elaborated the recommendations on the future prospects of the forest park sets and the ways to save them.

Keywords: park, aesthetic evaluation, the degree of digression, functional zoning, recreational load, urbanization.